

Aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
De heer prof. dr. R.H. Dijkgraaf
Postbus 16375
2500 BJ 'S-GRAVENHAGE

Geachte heer Dijkgraaf,

'Nederland kent een sterk en toegankelijk stelsel van hoger onderwijs en wetenschap' is één van de eerste zinnen uit ons gezamenlijke bestuursakkoord uit 2022. Onderdeel van dit sterke en toegankelijke stelsel is de maatschappelijk rol die een hogeschool heeft in de eigen regio. Via het onderwijs en van onderzoek draagt een hogeschool in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid en economische structuurversterking van de regio. Door demografische ontwikkelingen komt deze rol in een aantal regio's echter onder te druk te staan. De vereniging is dan ook blij dat de minister deze druk heeft erkend en daarvoor in het bestuursakkoord extra middelen beschikbaar heeft gesteld. De afgelopen tijd heeft de vereniging hier invulling aan gegeven. Op gezette tijden is het ministerie geïnformeerd over de voortgang. Hierbij willen wij in vervolg hierop graag het plan 'Vitale opleidingen voor vitale regio's' aanbieden.

Voor het plan is door de Vereniging Hogescholen een stuurgroep ingesteld onder onafhankelijk voorzitterschap van Michaël van Straalen. De stuurgroep heeft de afgelopen maanden hard gewerkt om het plan vitaliteit opleidingen krimpregio's op te stellen. De algemene vergadering van de vereniging heeft op 14 april jl. met het plan ingestemd. De stuurgroep is gestart met een afwegingskader, waarmee vervolgens de instellingen een aanvraag konden doen. De aanvragen zijn op opleidingsniveau beoordeeld, zowel op de instandhouding van bestaande capaciteit als op de transitie die moet worden gemaakt. Het plan en de beschreven maatregelen staan in het teken van de overbrugging naar een structurele oplossing van deze problematiek. Zoals ook verwoord in het bestuursakkoord zullen de minister en de vereniging in vervolg op dit actieplan in gesprek gaan over waar en in welke mate op lange termijn oplossingen nodig zijn, denk bijvoorbeeld aan het aanpassen van de bekostigingssystematiek door de verhouding vast-variabel te verschuiven of het toevoegen van een regionale component. Over deze onderwerpen zullen we u de komende tijd ook voorstellen doen.

De stuurgroep heeft bij de beoordeling kritisch gekeken naar de aanvragen en een aantal voorwaarden opgesteld. Zo bleek bijvoorbeeld in de praktijk dat fluctuaties bij kleine opleidingen (<25 studenten) lastig aan demografische ontwikkelingen te koppelen zijn. Deze opleidingen zijn dan ook niet meegenomen in het plan. Verder is de stuurgroep van oordeel dat krimp bij grotere opleidingen (> 300 studenten) door de hogeschool zelf opgevangen moet kunnen worden. Ook deze categorie is daarom uitgesloten. Uiteindelijk voldoen van de 176 aangevraagde opleidingen, 104 aan de door de stuurgroep gestelde criteria. Dit alles leidt er toe dat van de

90 miljoen euro die door u beschikbaar is gesteld, door de stuurgroep wordt voorgesteld circa 45 miljoen nu toe te kennen.

Tegelijkertijd blijkt uit het plan dat verdere stappen noodzakelijk zijn om de problematiek te overbruggen. In de eerste plaats blijkt dat bij een aantal opleidingen de krimp later intreedt dan bij degenen die nu in het plan zijn opgenomen. In het huidige plan wordt een paar jaar vooruit gekeken, de grote klap komt bij een aantal opleidingen echter pas in de jaren daarna. Om te zorgen dat ook deze hogescholen voor bepaalde opleidingen niet voor onomkeerbare beslissingen komen te staan, willen wij hierbij voorstellen een tweede tranche in te stellen. Deze zou over circa 2 jaar gestart kunnen worden met zoveel mogelijk dezelfde voorwaarden zoals opgenomen in het nu voorliggende plan. Hiervoor is het wel van belang dat de gehele looptijd ook met 2 jaar wordt verlengd van 2025 naar 2027. Ten tweede kan met een tweede tranche ruimte worden gegeven aan instellingen om aanvullend invulling te geven aan de transitie die nodig is om de nog te komen krimp op te vangen. Gegeven de omvang en complexiteit van de opgave is hier voor tijd nodig en heeft de nadruk in de huidige plannen hier dan ook beperkt op gelegen.

In het rapport van de stuurgroep worden verder twee vraagstukken geadresseerd waarin niet wordt voorzien omdat deze buiten de voorwaarden vallen. Ten eerste wijst de stuurgroep op de problematiek van kleine opleidingen die niet past in het onderhavige plan. Het gaat daarbij met name om lerarenopleidingen, opleidingen in de techniek en agrarische opleidingen. Deze groep bestaat voor een relatief groot deel uit AD's en masters. Opleidingen die een wezenlijke en soms onmisbare functie kunnen vervullen bij het in standhouden van levensvatbare regionale infrastructuur. Het belang van deze opleidingen wordt dan ook breed erkend, maar ze passen op grond van de gehanteerde criteria niet binnen het nu voorliggende plan. De problematiek van kleine opleidingen is in de kern een landelijk vraagstuk, wat in aanvulling op het bestuursakkoord ook om een landelijke aanpak vraagt. Tevens wordt in het plan aangegeven dat bij de monosectorale pabo's een specifiek vraagstuk speelt. 'Omdat bij deze instellingen het niveau van de opleiding en het niveau van de instellingen samenvalt, zijn zij extra kwetsbaar voor daling van het marktaandeel en voor de effecten van de demografische krimp, ook als sprake is van relatief grote opleidingen.' In het bijzonder speelt dit bij de pabo Iselinge in Doetinchem. Doordat de omvang van de opleiding samenvalt met de omvang van de gehele instelling, valt deze buiten de criteria van het plan, ondank dat de instelling in één van de grootste krimpgebieden van Nederland ligt. Beide vraagstukken verdienen naar het oordeel van de Vereniging Hogescholen de komende jaren extra aandacht van de overheid. Graag gaan wij verder met u in gesprek hoe daar aan tegemoet kan worden gekomen.

Wij zijn trots op de stappen die hogescholen willen zetten in het licht van de demografische krimp. We denken dat het huidige plan een goede basis vormt voor de toekenning van de middelen uit het bestuursakkoord en maken graag verdere afspraken met u over de inzet van een tweede tranche en een verlenging van het traject met 2 jaar.

De hogescholen zullen bij een positief besluit van uw kant jaarlijks verantwoording afleggen in het bestuursverslag. Tevens wil de vereniging halverwege de looptijd door middel van peer reviews kijken hoe het staat met de voortgang van het plan en of eventueel bijsturing nodig is. Uiteraard gaan we hierover ook graag weer met u het gesprek aan. Aan het eind van de looptijd zal een eindevaluatie plaatsvinden. Hierbij zal het gehele proces vanaf het instellen van de stuurgroep worden meegenomen.

Het bestuur,

Maurice Limmen,
voorzitter

Ron Minnée,
secretaris

Bijlage:

1. Het plan Vitale opleidingen voor vitale regio's
2. Bijlage 4. Onderbouwing toekenning instandhouding en transitiebijdrage opleidingen krimpregio's
3. Bijlage 5. Beoordeling aanvragen transitiebijdrage